

Vem försvarar de borgerliga dygderna?

Vad är borgerlighet och hur skall den försvaras är frågor som behandlas i boken *Till det borgerligas försvar*. Per-Olof Bolander anmäler.

Borgerligheten tillhör utan tvivel detta sekels mest begåbbade företeelser. Att avslöja borgerligheten som förljugen, föräldrad och förtryckande har varit ambitionen bakom en stor del av 1900-talets kulturproduktion.

Saklitteratur

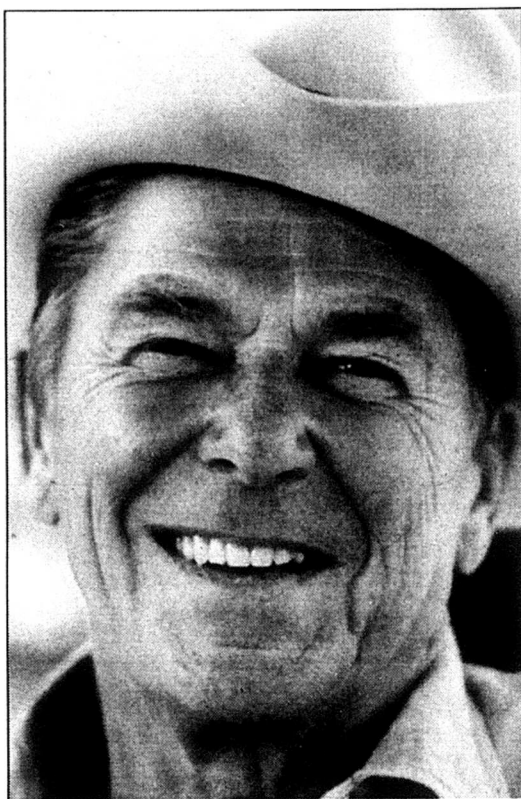
Torbjörn Aronson
Till det borgerligas försvar
Epicentrum, 1996

Problematiserande framställningar av borgerligheten som livsform återfinns förstås i stort antal betydligt längre tillbaka i tiden än så, men får senare ofta karaktären av målmedveten kulturkamp, lierad med de framryckande politiska rörelser som torgfört radikala alternativ till det borgerliga samhället, med avseende på ekonomiskt system såväl som privatmoral.

Socialismens fall

Efter de politiska omvälvningarna kring 1990, vilka hälsades som socialismens fall, kunde således borgerligheten tillsammans med demokratin och marknads ekonomin hyllas som segrare. Både "socialismens fall" och "borgerlighetens seger" framstår emellertid allt mer som triumfatoriska beteckningar på mindre entydiga processer och tycks kräva att omgärdas av ironiserande citattecken.

En relevant argumentation för det borgerliga måste därför bjuda något mer än polemik mot politiska och kulturella uttryck som förvisso var anstötliga och innebar reella faror men nu tryggt kan lämnas att samla damm i historien.

Räddare eller förgörare. Aronson framhåller Reagan och Thatcher som borgerlighetens stora räddare, men en rimlig dos av den materialism Aronson helt avvisar hade kunnat leda till insikten att Reagan och Thatcher i hög grad kom att gynna krafter som saknade lojalitet med de borgerliga idealen, skriver artikel-

riens kuriosakabinett. En relevant argumentation måste urskilja och bemöta de underliggande tendenser som ger näring åt antiborgerlighetens nya former, samt specificera vad för slags borgerlighet som avses.

Den 75-sidiga skriften *Till det borgerligas försvar* är ett nyutkommet försök till en sådan argumentation. Det är inte överras-

kande att författaren är Torbjörn Aronson.

Han har i tidigare böcker, bland annat om högerledaren Gösta Bagge, visat känsla för en konservativ tradition som Bagges parti numer hanterar som en högtidsdräkt man motvilligt iklär sig vid sällsynta ceremonier utan anknytning till det dagliga värvet.

Det är tyvärr heller inte över-

raskande att de angelägna frågor Aronson behandlar bara när allmänheten via ett litet privatförlag, som knappast lär belönas av marknaden för initiativet. Vilket är synd då Till det borgerligas försvar är en mycket nyttig liten bok. Att det nyttiga sedan delvis består av de invändningar och reservationer läsaren kan tvingas till hindrar ju inte att både författare och förläggare har stor heder av sin insats.

Aronson avvisar de definitioner där borgerligheten blir ett materialistiskt grundat klassbegrepp som vilselärande. Borgerlighet förstås bäst som en uppsättning av värden som när de styr handlandet skapar de materiella förhållandena. Borgerlig kan således vem som helst vara, oberoende av klassstillhörighet.

De främsta borgerliga värdena är övertygelsen om det individuella moraliska ansvaret och förmåga att skilja mellan olika sfärer i livet. Den borgerlige avvisar därför alla försök att hos samma institution, den må vara aldrig så demokratisk, samla makten över politik, ekonomi och religion. Istället skall familjer, företag och föreningar, religiösa och politiska institutioner självständigt och med inbördes respekt sinsemellan samexistera i en "autonomisk kultur", där idyllen kan bli verklig eftersom utopin inte hägrar som mål.

Historiskt är den utvecklade borgerlighetens resultatet av protestantismens förvaltande av den judisk-kristna moralens fundament. Mot de övermaga maktanspråken och andra avarter hos den påvliga kyrkan anbeföll Luther en klar separering av världslig och andlig makt och en återgång till biblisk lära.

Kristen grund

Borgerligheten på protestantiskt kristen grund utmanades kraftfullast av Marx, Freud och Nietzsche som från olika infallsvinklar ifrågasatte den kristna moralen och det individuella ansvaret. Borgerlighetens främsta fiender i modern tid utpekades av Aronson som intellektuella och skapande konstnärer. Sant, om man till dem räknar de symboliserande svar som den helt dominerande kulturproduktionen, det vill säga reklam och underhållning.

Den kommersiellt betingade antiborgerligheten får emellertid inte den uppmärksamhet den förtjänar av Aronson.

Att krassa vinstmotiv snarare än ideologisk övertygelse kan ligga bakom den nu mest destruktiva propagandan och att autonomisk kultur kan hotas av kapitalism likaväl som av socialism och fascism är inte aktuellt för Aronson som framhåller Reagan och Thatcher som borgerlighetens stora räddare. En rimlig dos av den materialism Aronson helt avvisar hade kunnat leda till insikten att Reagan och Thatcher i hög grad kom att gynna krafter utan lojalitet med deras och Aronsons borgerliga ideal.

I Aronsons renodlat idealistiska modell blir det nyvaknade intresset för borgerlig kultur en källa till optimism. Den mer materialistiskt lagde undrar dock om ett sådant intresse kan bli mer än just ett intresse i avsaknad av starkare materiella incitament än vad som står till buds för flertalet.

Materialism, idealism, om avvägningen däremellan kan man trösta. Min allvarligaste reservation mot den aronsonska borgerligheten ligger på ett annat plan. Pascal skriver någonstans att människans olycka härrör ur hennes bristande förmåga att sitta förnöjd på sin kammare. Jag tror mig ha den förmågan i högre grad än de allra flesta men även jag vill gärna veta att det finns en dörr att öppna och någon gång till och med använda den. Och om sådana expeditioner ibland mycket riktigt leder till ett mått av olycka, må det vara hänt. Till försvar för det borgerliga kan liknas vid ett rum där man tycker om vad man ser men efterhand får en känsla av att väggarna kryper närmare och man söker då förgäves en öppning till andra perspektiv.

Aronson har rätt i att idyllen kan bli verklig, men undviker att nämna att den i längden blir mörkande tråkig. Kärnfamilj, arbetet som ämbete i luthersk mening, den stillsamma heroism som accepterar det personliga ansvarets börd men inte försöker bära mer än så, det noggranna åtskiljandet av personligt och offentligt, politiskt och religiöst, ja, så ser det rum ut där vi lever bäst, men ändå, finns inte dörren där växer oron...

Att luften kan bli en smula instängd visar Aronson själv genom återkommande glirningar mot den katolska kyrkans särpräglade institutioner som celibatet och klosterväsendet som varande antiborgerliga. Även om man accepterar protestantismens betydelse för den borgerliga etiketen kan det finnas skäl att fråga vilken riktning som idag bäst värnar om borgerliga dygder och därmed mot aggressiva egalitärer och utopiskt färgade ideologier och påtryckningsrörelser. Den katolska kyrkans förmåga att attrahera explosiva och konfliktfyllda temperament som inte kunnat härbärgas i det snävt borgerliga rummet men som genom sin katolska identitet ändå kommit att fungera som det borgerligas försvarare bör också noteras.

Åskådning

Man bör avvisa varje åskådning som utlovar att med politiska medel lösa konflikten mellan borgerliga dygder och sökandet efter en helhet i upplevelse och uttelselse dessa dygder åtminstone i praktiken för många tycks utesluta. Men en borgerlighet som ställer sig helt oförstående eller avvissande till längtan efter denna kanske helt illusoriska helhet förefaller inte ägnad att utgöra ett hållbart bälverk mot sociala sonderfall och barbariska impulser. Man kan bara svara nej på ett övertygande sätt om man begriper frågan.

PER-OLOF BOLANDER

© HANS LINDSTRÖM / Panta Rei